

X. Epilog: termodynamické meze architektury

Tento text je součástí otevřeného analytického seriálu Poznámky k fungování současného systému a je předložen ke korekci – odborné i laické.

Závěrečný díl zasazuje celý seriál do rámce nevratnosti, entropie a práce a klade otázku, zda je současná architektura schopna dlouhodobého učení.

Obsah

X. Epilog: termodynamické meze architektury.....	1
Představme si byt. Čistý, uklizený, obyvatelný.....	1
Entropie není metafora, ale účet.....	1
Fiat architektura a odložený úklid.....	1
Odložený úklid a „královské“ zisky.....	2
Cena odkladu.....	2
Závěrečné hodnocení.....	2
Epilog.....	3
Poznámka k dalším dílům seriálu.....	3

Představme si byt. Čistý, uklizený, obyvatelný.

Zamkneme jej a odejdeme.

Vrátíme se za rok.

Byt nebude ve stejném stavu.

Prach, vlhkost, poruchy, drobné degradace – i bez zásahu člověka.

Ne proto, že by se „něco pokazilo“, ale proto, že:

v uzavřeném systému roste entropie.

A teď zásadní otázka:

Kolik práce je potřeba, aby byl byt znovu v původním stavu a funkční?

A ještě důležitější:

Je ta práce stejná, pokud byl byt jednoduchý,

nebo pokud byl přeplněný věcmi, mechanismy, obchvaty a improvizacemi?

Entropie není metafora, ale účet

Každý systém spotřebovává energii, vytváří ztráty, akumuluje chyby.

Rozdíl není v tom, **zda** se to děje, ale:

jak rychle a kdo to musí a umí uklízet.

Systémy, které potlačují zpětnou vazbu, odkládají důsledky, a chrání rozhodující aktéry před nejistotou, neodstraňují entropii.

Jen ji **přesouvají do budoucnosti.**

Fiat architektura a odložený úklid

Fiat architektura je v tomto smyslu:

- architekturou odkladu,
- architekturou zpoždění,
- architekturou přenesení práce.

Dluh, úrok, zisk, peníze, administrativní proxy –
to vše jsou způsoby, jak:

neuklízet teď a doufat, že to uklidí někdo jiný.

Často někdo, kdo:

- se ještě nenarodil,
- nerozhodoval,
- a neměl možnost volby.

Odložený úklid a „královské“ zisky

Přesunutí úklidu do budoucnosti zároveň vysvětluje, proč v přítomnosti mohou vznikat mimořádné, až „královské“ zisky.

Tyto zisky nejsou odměnou za odstranění problémů, ale za jejich **odklad**.

Čím déle se práce neudělá:

- tím menší jsou okamžité náklady,
- tím vyšší je krátkodobý zisk,
- a tím větší účet čeká v budoucnosti.

Zisk zde není signálem efektivity,
ale **cenou za to, že úklid byl odložen na jiné.**

Extrémní zisky nejsou důkazem zdraví systému, ale míry, v jaké se mu dařilo odkládat práci na budoucnost.

Zisk roste úměrně s množstvím práce, která nebyla vykonána.

Cena odkladu

Čím déle se úklid odkládá:

- tím více energie je pak potřeba,
- tím větší je chaos,
- tím méně možností nápravy zbývá.

Až systému nezbývá než uklidit:

- nebude rozhodovat účetnictví,
- nebude rozhodovat ideologie,
- ale **množství práce, kterou je nutné vykonat.**

Závěrečné hodnocení

To, že systém nějak „funguje“, nic nedokazuje ani nevyvrací.

Tento seriál nebyl o tom, zda je systém spravedlivý. Ani o tom, zda „funguje“.

Byl o otázce:

Je systém navržen tak, aby se musel učit z vlastních chyb?

Systém, který ruší odpovědnost, přesouvá nejistotu dolů, a odkládá střet se skutečností, se učit nejen nemusí, on **se učit nesmí.**

Entropie se nedá oklamat, dá se jen zaplatit.

Otázkou je pouze kdo, kdy a kolik práce to bude stát.

Epilog

Tím je seriál **uzavřen**.
Není řešením.

Poznámka na okraj (nikoli návod):

Cesta ven nevede skrze dokonalejší architekturu, ale skrze:

- návrat zpětné vazby k těm, kdo rozhodují,
- přenos nejistoty zpět nahoru, nikoli dolů,
- zkracování časového zpoždění mezi rozhodnutím a důsledkem,
- jednoduchost místo obcházení,
- a ochotu uklízet dřív, než se „byt“ zaplní „věcmi“.

Všechno ostatní jsou jen jiné způsoby, jak úklid znovu odložit.

***Změna nezačíná lepším plánem, ale tím, že se „úklid“ přestane odkládat.
Systém se mění ve chvíli, kdy se náklady odkladu stanou vyšší než náklady „úklidu“.***

Totéž platí i pro rentu.

Renta nezaniká tehdy,

když je nespravedlivá,

ale tehdy,

když energie potřebná k její ochraně převyší hodnotu,

kterou systém ještě dokáže vytvářet.

Poznámka k dalším dílům seriálu

Tento text je součástí otevřeného analytického seriálu *Poznámky k fungování současného systému*. Jednotlivé díly seriálu zkoumají běžně používané pojmy ekonomické a společenské reality jako možné nositele skrytých asymetrií a mechanismů, které mohou zakrývat (kamuflovat) strukturální povahu systémových problémů.

Aktuální verze všech souvisejících dokumentů jsou dostupné na:

<https://www.jetoonas.cz/poznamky-k-fungovani-soucasneho-systemu/>

